

VRŠNJAČKO
ISTRAŽIVANJE
ODJEČJEM
SUDJELOVANJU
U ŠKOLSKOM
OKRUŽENJU
U HRVATSKOJ

Najljepše zahvaljujemo članovima Druge generacije Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu koji su osmislili i proveli ovo vršnjačko istraživanje te sudjelovali u obradi rezultata.

Zahvaljujemo i školama koje su podržale aktivitet djece i mladih u provedbi istraživanja, kao i svim učenicima koji su sudjelovali u istraživanju.

Ured pravobraniteljice za djecu

a d r ž a j

- 1. Sažetak istraživanja . . 5**
- 2. Uvod 7**
  - 2.1. Cilj i svrha istraživanja . . 8
  - 2.2. Provedba istraživanja . . 8
  - 2.3. Uzorak ispitanika . . 8
- 3. Metodologija istraživanja . . 11**
  - 3.1. Mjerni instrument . . 12
  - 3.2. Metode obrade podataka . . 13
- 4. Prikaz rezultata istraživanja . . 15**
  - 4.1. Iskustvo sudjelovanja u školi . . 16
  - 4.2. Stavovi prema sudjelovanju . . 19
  - 4.3. Prepreke prilikom sudjelovanja . . 22
  - 4.4. Pomoć - prijedlozi za pomoć u prevladavanju prepreka . . 25
- 5. Zaključak i preporuke . . 29**
- 6. Prilog . . 33**
  - 6.1. Upitnik o dječjem sudjelovanju . . 34

1

s a ž e t a k

i s t r a ž i v a n j a

Ured pravobraniteljice za djecu, kao projektni partner, proveo je vršnjačko istraživanje o dječjem sudjelovanju u školskom okruženju. Projekt je proveden 2013. godine, a dozvolu za objavu rezultata smo, kao projektni partner, dobili 2015. godine.

Cilj vršnjačkog istraživanja bio je dobiti bolji uvid u dječje sudjelovanje u školskom okruženju u Hrvatskoj. Dječje sudjelovanje ispitano je kroz četiri područja:

- (1) Iskustvo sudjelovanja u školi,
- (2) Stavovi prema sudjelovanju,
- (3) Prepreke prilikom sudjelovanja,
- (4) Pomoć/prijedlozi za pomoć u prevladavanju prepreka.

Vršnjačko istraživanje proveli su članovi Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu, a u istraživanju je sudjelovalo 214 učenika osnovnih i srednjih škola s područja Zagrebačke, Međimurske, Vukovarsko-srijemske, Šibensko-kninske i Primorsko-goranske županije. Istraživanje je provedeno putem Upitnika o dječjem sudjelovanju, u razdoblju od travnja do lipnja 2013. godine.

Rezultati istraživanja pokazuju da djeca i mladi imaju pozitivan stav i iskustvo sudjelovanja u donošenju odluka koje ih se tiču - u školi. No, rezultati upućuju i na prisutno nezadovoljstvo djece i mladih zbog toga što njihovo mišljenje u školi nije dovoljno zastupljeno i ne uvažava se dovoljno. U ostvarivanju prava na sudjelovanje i prevladavanju postojećih prepreka pomogla bi im podrška i poticaj odraslih, uvažavanje te bolja upućenost odraslih u postojanje ovog prava djeteta. Među važnim preduvjetima sudjelovanja naveli su podršku vršnjaka, ustrajnost djece i mladih u ostvarivanju prava na sudjelovanje, informiranje o pravu djeteta na sudjelovanje te bolje organiziranje učenika u predstavničkim tijelima. Važno je u školi kreirati više situacija u kojim bi djeca bila u prilici ostvarivati pravo sudjelovanja, kao i osnaživati djecu i mlade, s posebnim naglaskom na razvoj vještina samozastupanja.

2

U V O d

2.1. Cilj i svrha istraživanja

Ovo istraživanje provedeno je u sklopu projekta o dječjem sudjelovanju na području Europske unije koji provodi vodeća europska istraživačka i konzultantska tvrtka *ECORYS* u partnerstvu s organizacijom *Child-to-Child Trust* i Sveučilištem iz Zapadne Engleske (*University of the West of England*), uz financijsku podršku Europske komisije. Ured pravobraniteljice za djecu u Republici Hrvatskoj je partner na projektu te, zajedno s organizacijom *Child-to-Child Trust* provodi dio projekta koji je usmjeren na prikupljanje informacija o dječjem sudjelovanju. Vršnjačko istraživanje se, osim u Hrvatskoj, provodilo i u Engleskoj, Nizozemskoj, Poljskoj i Grčkoj.

Opći cilj ovoga projekta je istražiti zakone, politike i praksu sudjelovanja djece u Europskoj uniji, kao i promovirati pravo djeteta na sudjelovanje. Specifični cilj projekta, koji se odnosio na Ured pravobraniteljice za djecu i provedbu vršnjačkog istraživanja na području Hrvatske, je analizirati dječje sudjelovanje u našoj zemlji te ujedno identificirati prepreke dječjem sudjelovanju, kao i uputiti na pomoć za prevladavanje prepreka.

2.2. Provedba istraživanja

Mreža mladih savjetnika (MMS) kao savjetničko tijelo pravobraniteljice za djecu, provela je vršnjačko istraživanje o dječjem sudjelovanju u Hrvatskoj. Mrežu mladih savjetnika čini 25 djece, u dobi od 12 do 18 godina, koja svoju savjetničku ulogu ostvaruju razmjenjivanjem mišljenja putem elektroničkog foruma i u susretima s djelatnicima Ureda pravobraniteljice za djecu.

U sklopu ovoga projekta provedena je edukacija za članove MMS-a o vršnjačkom istraživanju. Za vrijeme edukacije članovi MMS-a opredijelili su se za školu kao svoje istraživačko područje te su odlučili da će koristiti upitnik kao mjerni instrument u istraživanju.

Izabrano je 8 istraživača koji su, uz podršku odraslih koordinatora MMS-a, proveli istraživanje u svojim školama te aktivno sudjelovali u obradi rezultata i izradi cjelokupnog izvješća, posebice izvješća namijenjenog za djecu i mlade. Neki od istraživača imaju iskustvo života u učeničkom domu, na otoku i na području posebne državne skrbi, a jedan je istraživač dijete s teškoćama u razvoju.

2.3. Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika predstavlja učenike osnovnih i srednjih škola (N=214) s područja Zagrebačke, Međimurske, Vukovarsko-srijemske, Šibensko-kninske i Primorsko-goranske županije

(Tablica 1.). Kronološka dob ispitanika kreće se od 12 do 16 godina.

Tablica 1. Uzorak ispitanika prema spolu i županijama

		ŽUPANIJA					UKUPNO
		Zagrebačka	Međimurska	Vukovarsko-srijemska	Šibensko-kninska	Primorsko-goranska	
SPOL	Muški	41	17	10	14	27	109
	Ženski	26	10	14	36	19	105
UKUPNO		67	27	24	50	46	214

Istraživanje je provedeno u dvije osnovne škole (viši razredi) i četiri srednje škole, kao i među članovima MMS-a. Istraživanje je trebalo biti provedeno i u jednom učeničkom domu, no nismo naišli na odobravanje ravnatelja te stoga u uzorku nemamo iskustvo sudjelovanja djece i mladih smještenih u učeničkom domu.

U istraživanje je bilo uključeno 78 ispitanika koji pohađaju osnovnu školu i 136 ispitanika koji pohađaju srednju školu (Tablice 2. i 3.).

Tablica 2. Uzorak ispitanika-učenika osnovnih škola, prema spolu

OSNOVNA ŠKOLA	ŽUPANIJA			UKUPNO
	Zagrebačka	Vukovarsko-srijemska	Primorsko-goranska	
Muški	5	10	27	42
Ženski	3	14	19	36
UKUPNO	8	24	46	78

Tablica 3. Uzorak ispitanika-učenika srednjih škola, prema spolu

SREDNJA ŠKOLA	ŽUPANIJA			UKUPNO
	Zagrebačka	Međimurska	Šibensko-kninska	
Muški	36	17	14	67
Ženski	23	10	36	69
UKUPNO	59	27	50	136

U uzorku ispitanika zastupljeni su i djeca i mladi koji odrastaju u specifičnim uvjetima, poput djece koja žive na otocima, djece koja žive na području posebne državne skrbi te djece pripadnika romske nacionalne manjine.

M e t o d o l o g i j a

i s t r a Ź i v a n j a

3.1. Mjerni instrument

Istraživanje je provedeno putem Upitnika o dječjem sudjelovanju, koji je izrađen za potrebe ovoga istraživanja. Članovi MMS-a su, uz podršku odraslih koordinatora MMS-a, kreirali Upitnik slijedeći istraživačka pitanja:

- Kakvo iskustvo sudjelovanja imaju djeca i mladi u Hrvatskoj?
- Kakvi su stavovi djece i mladih prema dječjem sudjelovanju u Hrvatskoj?
- Na koje prepreke nailaze djeca i mladi prilikom sudjelovanja u Hrvatskoj?
- Što bi moglo pomoći djeci i mladima u Hrvatskoj kako bi prevladali te prepreke?

Upitnik se sastoji od 15 čestica. U skladu s istraživačkim pitanjima, čestice Upitnika mogu se grupirati u četiri područja kojima se ispitivalo pravo na dječje sudjelovanje:

- (1) Iskustvo sudjelovanja u školi,
- (2) Stavovi prema sudjelovanju,
- (3) Prepreke prilikom sudjelovanja,
- (4) Pomoć/prijedlozi za pomoć u prevladavanju prepreka.

Prvom skupinom (8 pitanja) ispituju se dosadašnja iskustva sudjelovanja (u donošenju odluka) u školi, zatim koje su osobe u školi najviše vezane uz to iskustvo, uvažavanje mišljenja djece i mladih u školi, poticanje na izražavanje mišljenja, posljedice izražavanja mišljenja, mogućnost izražavanja mišljenja u školi, utjecaj sudjelovanja djece u donošenju odluka na promjene u školi te postojanje prilika za poticanje promjena u školi. Drugom skupinom (3 pitanja) ispituju se stavovi djece i mladih o potrebi za izražavanjem mišljenja u svakoj situaciji, pravu djeteta na sudjelovanje u školi izražavanjem mišljenja te o radu Vijeća učenika. Trećom skupinom (2 pitanja) ispituju se najčešće prepreke sudjelovanju djece u školi te što sve može obeshrabriti djetetu u izražavanju mišljenja u školi. Posljednjom skupinom (2 pitanja) ispituju se najčešći načini prevladavanja prepreka te pomoć u njihovu prevladavanju.

Sedmero istraživača provelo je istraživanje u školama koje pohađaju, dok jedan istraživač nije mogao provesti istraživanje u učeničkom domu. Istraživači su prvotno ispitanike upoznali s ciljevima istraživanja te im zatim podijelili Upitnike u pisanom obliku. Za članove MMS-a (N=20) istraživanje je provedeno na on-line forumu zatvorenog tipa putem pilot-verzije Upitnika, koji je zatim na temelju njihovih prijedloga, neznatno promijenjen. Predložene promjene nisu bitno utjecale na obradu rezultata pa su odgovori članova MMS-a sastavni dio uzorka.

Istraživanje je provedeno u skladu s načelima Etičkog kodeksa istraživanja s djecom u Hrvatskoj te su pribavljene pisane suglasnosti roditelja za ispitanike do 14 godina, a za sve ispitanike njihove vlastite pisane suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju.

3.2. Metode obrade podataka

Istraživanje je provedeno u školama koje polaze istraživači, među njihovim vršnjacima. Rezultati su obrađeni osnovnom deskriptivnom analizom te su predstavljeni frekvencijama i postocima za čestice zatvorenog tipa, dok su odgovori na česticama otvorenog tipa analizirani na način izdvajanja glavnih tema koje su potom interpretirane. Iako su rezultati za čestice zatvorenog tipa prikazani tablično u frekvencijama i postocima, zbog malih uzoraka po županijama, u analizi nije korištena usporedba rezultata po županijama.

4

P r i k a z

r e z u l t a t a

i s t r a ž i v a n j a

4.1. Iskustvo sudjelovanja u školi

Pitanja 1. - 2.

Ispitivana su dosadašnja iskustva sudjelovanja djece i mladih kao i koje su osobe najviše vezane uz ta iskustva.

Tablica 4. Dosadašnja iskustva sudjelovanja u školi

ISKUSTVO		Zagrebačka županija		Vukovarsko-srijemska žup.		Šibensko-kninska žup.		Primorsko-goranska žup.		UKUPNO	
		<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Dosadašnja iskustva sudjelovanja	dobra	48	51,1	18	75	16	32	33	71,7	115	53,8
	loša	32	34	6	25	27	54	11	23,9	76	35,5
	drugo	14	14,9	0	0	7	14	2	4,4	23	10,7

Tablica 5. Osobe koje su najviše vezane uz iskustva sudjelovanja u školi

ISKUSTVO		Zagrebačka županija		Vukovarsko-srijemska žup.		Šibensko-kninska žup.		Primorsko-goranska žup.		UKUPNO	
		<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Osobe najviše vezane uz iskustvo sudjelovanja	profesor	63	67	20	83,3	37	74	38	82,6	158	73,8
	stručna služba	21	22,4	3	12,5	6	12	8	17,4	38	17,8
	drugi	10	10,6	1	4,2	7	14	0	0	18	8,4

Većina ispitanika (53,8%) procjenjuje svoja iskustva sudjelovanja kao dobra i pozitivna, dok ih 35,5% procjenjuje kao loša. Uz iskustvo sudjelovanja najvećim dijelom vežu se profesori (73,8%).

Obje su čestice bile otvorenog tipa. U prvoj čestici ispitanici navode da nemaju iskustva sudjelovanja ili nisu bili zainteresirani za sudjelovanje te stoga ne mogu svoja iskustva okarakterizirati ni kao dobra niti kao loša (10,7%). U drugoj čestici, ispitanici navode da uz iskustvo sudjelovanja vežu oboje - i profesore i stručnu službu, navodeći pritom najčešće školskog pedagoga. Isto tako, ispitanici navode i druge učenike, odnosno predstavnike Vijeća učenika, kao osobe koje povezuju s iskustvom sudjelovanja, iako u manjoj mjeri nego odgojno-obrazovne djelatnike.

Pitanja 3. - 5.

Tablica 6. Uvažavanje mišljenja učenika u školi

ISKUSTVO		Zagrebačka županija		Vukovarsko-srijemska žup.		Šibensko-kninska žup.		Primorsko-goranska žup.		UKUPNO	
		<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Uvažavanje tvoga mišljenja	rijetko	35	37,2	5	20,8	26	52	14	30,4	80	37,4
	ponekad	45	47,9	16	66,7	20	40	24	52,2	105	49,1
	često	14	14,9	3	12,5	4	8	8	17,4	29	13,5

Tablica 7. Poticanje na izražavanje mišljenja učenika u školi

ISKUSTVO		Zagrebačka županija		Vukovarsko-srijemska žup.		Šibensko-kninska žup.		Primorsko-goranska žup.		UKUPNO	
		<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Poticanje na izražavanje mišljenja	da	60	63,8	20	83,3	22	44	30	65,2	132	61,7
	ne	28	29,8	4	16,7	22	44	12	26,1	66	30,8
	drugo	6	6,4	0	0	6	12	4	8,7	16	7,5

Tablica 8. Posljedice izražavanja mišljenja učenika u školi

ISKUSTVO		Zagrebačka županija		Vukovarsko-srijemska žup.		Šibensko-kninska žup.		Primorsko-goranska žup.		UKUPNO	
		<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Posljedice izražavanja mišljenja	pozitivne	38	40,4	21	87,5	17	34	19	41,3	95	44,4
	negativne	29	30,9	2	8,3	21	42	9	19,6	61	28,5
	drugo	27	28,7	1	4,2	12	24	18	39,1	58	27,1

Rezultati pokazuju kako većina ispitanika smatra da se njihovo mišljenje ponekad (49,1%), odnosno rijetko (37,4%) uvažava. Većina ih također smatra da ih se u školi potiče na izražavanje mišljenja (61,7%). Manje od polovice ispitanika okarakteriziralo je posljedice izražavanja mišljenja kao pozitivne (44%), ali s obzirom na distribuciju rezultata upravo su pozitivne posljedice one koje prevladavaju na cjelokupnom uzorku. Na ovoj čestici određeni dio rezultata raspršio se na odgovor „drugo“ (27,1%) pa neke od odgovora navodimo u daljnjem tekstu. U 4. pitanju, pri ponuđenom pozitivnom odgovoru na poticanje mišljenja, tražio se odgovor tko ih na to potiče. Ispitanici su u najvećem postotku odgovarali da ih potiču profesori, izdvajajući pritom pedagoga i razrednika. Manji dio odgovora odnosio se na prijatelje, zatim na roditelje, kao i npr. na „tetu iz kantine“. Ovo pitanje je također bilo otvorenog tipa, pri čemu su ispitanici kod opcije „drugo“ naveli i odgovore:

- Ponekad nam profesori to dopuštaju, ali ponekad nam kažu da spustimo ruku i ne poslušaju ono što im je netko htio reći.
- Ovisi kako koji profesor, neki se ljute kada kažemo svoje mišljenje, a neki ga uvažavaju.
- Rijetko.
- Ako izrazim svoje mišljenje nitko ga ne uvažava i profesori se izivljavaju nad nama.

Također je otvorenog tipa i 5. pitanje, koje je uz posljedice izražavanja otvorilo mogućnost ispitanicima da navedu pozitivne i negativne posljedice izražavanja mišljenja, odnosno da navedu druge posljedice izražavanja mišljenja.

Odgovori ispitanika o pozitivnim posljedicama mogu se grupirati u dvije kategorije: osobne i vanjske. Kad je riječ o promjenama na osobnom planu, ispitanici navode da se osjećaju ohrabrenima i motiviranima, dok kao pozitivne posljedice na vanjskom planu iskazuju ostvarene mogućnosti da nešto promijene (npr. prehranu), organiziraju u školi (npr. šahovski turnir) ili utječu na neku odluku koja se njih tiče (npr. odabir mjesta za izlet). Navodimo neke od odgovora:

- Otvorenost, smanjeni strah od ispitivanja.
- Pohvala profesora.
- Podrška.
- Motivacija za dalje, osnaženost.
- Uvažava se moje mišljenje.
- Osjećam da me se čuje.
- Izražavamo naš stav o nečemu ili nekome.
- Većinu stvari smo promijenili.
- Uspjeli smo mi učenici izglasati neke promjene.

Ispitanici kao najčešće negativne posljedice navode pedagoške mjere kojima ih se „kažnjava“ za izražavanje mišljenja, ako ono nije u skladu s profesorovim (ukor, opomena) ili neželjene reakcije koje njihovo mišljenje izaziva kod profesora (zapisivanje u dnevnik, ljutnja, jedinica), odnosno neuvažavanje njihovog mišljenja i umanjivanje njegove važnosti. Navodimo neke odgovore:

- Profesori nas zapišu u imenik.
- Dobijem jedinicu.
- Ljutnja, manja ocjena.
- Ušutkavanje, ignoriranje.
- Pedagoške mjere.
- Nikad ga ne prihvate.
- Većina profesora smatra naše mišljenje nebitnim.
- Opet naprave ono što oni (profesori) žele.
- Nikoga nije briga što imam za reći.
- Uvijek loše završi i ja nadrapam.

Odgovori ispitanika pod „drugo“ najčešće se odnose na kombinaciju pozitivnih i negativnih posljedica. Posljedice mogu biti pozitivne ili negativne ovisno o različitim situacijama, načinu izražavanja mišljenja, reakcijama profesora, kao i o tome imaju li o nečemu određeno mišljenje ili ne. Navodimo neke odgovore:

- Ponekad pozitivne, ponekad negativne.
- Ovisi o situaciji.
- Uglavnom nas pitaju za mišljenje koje ih ne zanima.
- Profesori se uglavnom ne slože.
- Ovisi pred kojim nastavnikom ih izlažemo.
- Da o svemu i svakomu izražavam mišljenje, zamjerio bih se mnogima.
- U nekim situacijama je poželjno izraziti svoje mišljenje, no ponekada se može imati negativnih posljedica.
- Ovisi o tome kakvo je bilo moje mišljenje.
- Ovisi na koji način izrazimo svoje mišljenje.
- Nikoga nije briga za mišljenje.

Pitanja 8., 9. i 11.

Ispitivano je imaju li djeca i mladi mogućnost izraziti svoje mišljenje, donosi li njihovo sudjelovanje željene promjene te imaju li prilike potaknuti promjene u svojim školama.

Tablica 9. Mogućnost izražavanja mišljenja učenika, mogućnost utjecaja učenika na promjenu i postojanje prilika za poticanje promjena u školi

	Izražavanje mišljenja		Sudjelovanje i promjena		Prilike za poticanje promjene	
	DA	NE	DA	NE	DA	NE
<i>f</i>	168	46	46	168	46	168
<i>%</i>	78,5	21,5	21,5	78,5	21,5	78,5

Kod ova tri pitanja došlo je do potpunog preklapanja frekvencija.

Rezultati pokazuju da 78,5% ima mogućnost izraziti svoje mišljenje u školi, ali njihovo mišljenje, odnosno njihovo sudjelovanje u donošenju odluka u školi ne rezultira promjenama (78,5%). Također rezultati pokazuju da većina ispitanika smatra da školsko okruženje nije kreirano na način da nudi prilike djeci i mladima za donošenje promjena u školi (78%).

4.2. Stavovi prema sudjelovanju

Stavove djece i mladih prema sudjelovanju ispitala su tri pitanja, od kojih su dva bila otvorenog tipa. Pitanje 6. traži odgovor u kojim situacijama treba, odnosno ne treba izraziti svoje

mišljenje, dok je pitanje 7. otvorenog tipa i daje uvid u mišljenja djece i mladih o pravu djeteta na sudjelovanje u školi izražavanjem mišljenja. Pitanje 10. također je otvorenog tipa te analizira mišljenja ispitanika o radu Vijeća učenika.

Tablica 10. Učestalost izražavanja mišljenja učenika u školi

STAVOVI		Zagrebačka županija		Vukovarsko-srijemska žup.		Šibensko-kninska žup.		Primorsko-goranska žup.		UKUPNO	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Izražavanje mišljenja u svakoj situaciji	da	50	53,2	19	79,2	25	50	26	56,6	120	56,1
	ne	24	25,5	1	4,2	12	24	15	32,6	52	24,3
	ovisno o situaciji	20	21,3	4	16,6	13	26	5	10,9	42	19,6

Rezultati pokazuju da 56,1% ispitanika misli da u svakoj situaciji treba izraziti svoje mišljenje, 19,6% misli da potreba za izražavanjem mišljenja ovisi o situaciji u kojoj se ono traži, a 24,3% smatra da nije potrebno u svakoj situaciji izraziti svoje mišljenje.

S obzirom na to da je ovo pitanje bilo otvorenog tipa te je tražilo pojašnjenje kako se izražavanje mišljenja povezuje s različitim situacijama, navodimo neke odgovore:

- Ako se radi o nečemu važnome ili kada je u pitanju netko, onda treba izraziti svoje mišljenje.
- Mislim da svoje mišljenje trebamo izraziti samo u onoj situaciji koja nas se tiče.
- Ako me se tiče, ako neka odluka ima posljedice koje se tiču mene i mojih bližnjih.
- Svaki put treba izjaviti svoje mišljenje, ali treba za to naći pravi trenutak.
- Smatram da ako vidiš u nekoj situaciji da bi tvoj glas nešto promijenio tada se treba izraziti mišljenje. No ako vidiš da tvoje mišljenje neće ništa postići, nego te još može i oštetiti, bolje prešutjeti.
- Ne treba uvijek izraziti svoje mišljenje o tuđem životu.
- Ovisi o profesorima, pred nekima mogu reći svoje mišljenje, a drugi će me osuditi zbog toga.
- Mislim da često treba izraziti mišljenje, ali ima puno situacija u kojima je bolje držati "jezik za zube" jer posljedice neće biti tako strašne kao kada kažemo svoje mišljenje.
- Treba kombinirati pametan govor i pametnu šutnju.

Ispitanici najčešće navode kombinaciju „pametnog govora i pametne šutnje“, odnosno izražavanja mišljenja s obzirom na posljedice koje izražavanje mišljenja nosi za njih osobno, kao i na mogućnost promjene koju hoće, odnosno neće, postići izražavanjem mišljenja.

Pitanja 7. i 10.

Analizom odgovora na ova dva pitanja izdvojilo se nekoliko glavnih tema za interpretaciju s obzirom na postavljene ciljeve projekta: stavovi i prihvaćanje dječjeg sudjelovanja u različitim situacijama, odnosno u ovom istraživanju - u školi.

Prva tema: Pravo na sudjelovanje kao zakonsko pravo djeteta

Ova tema odnosi se na svijest o postojanju prava na uvažavanje mišljenja djece i mladih, ali i na nedovoljno uvažavanje tog mišljenja.

Postojanje prava na uvažavanje mišljenja djece i mladih - Odgovori djece i mladih pokazuju da su svjesni postojanja prava na izražavanje mišljenja. Velik dio ispitanika govori da bi djeca i mladi trebali imati pravo izraziti svoje mišljenje u svim situacijama, a posebice u školi jer u njoj provode veliki dio svoga vremena. Također, ispitanici misle da bi učenici trebali imati pravo izraziti svoje mišljenje bez posljedica.

Nedovoljno uvažavanje mišljenja djece i mladih - Odgovori djece i mladih pokazuju nezadovoljstvo ispitanika s obzirom na razinu i učestalost uvažavanja njihovog mišljenja. Djeca i mladi smatraju da se u školskom okruženju njihovo mišljenje nedovoljno uvažava. Ne smatraju se ravnopravnim dionicima u procesu donošenja odluka koje se njih tiču, već dječje sudjelovanje doživljavaju kao puku formalnost, bajku, teoretsko pravo koje se u praksi ne poštuje.

Druga tema: Važnost sudjelovanja za djecu

Ova tema objašnjava važnost sudjelovanja za djecu i mlade te obuhvaća pozitivne i negativne strane dječjega sudjelovanja.

Pozitivan utjecaj dječjega sudjelovanja - Odgovori djece i mladih govore o koristima dječjeg sudjelovanja jer kroz njega reflektiraju pozitivne posljedice na svoj razvoj, budućnost i život. Smatraju sudjelovanje pozitivnim jer djeca i mladi gledaju na svijet „drugim očima“. Ističu da je pozitivno to što se djecu barem saslušalo, pri čemu su svjesni da se njihovo mišljenje ne može uvijek uvažiti.

Negativne posljedice izražavanja mišljenja - Kroz odgovore ispitanika mogu se zamijetiti dva aspekta negativnih posljedica: one koje povezuju s odgojno-obrazovnim djelatnicima i one koje povezuju s vršnjacima. Većim dijelom zastupljeni su odgovori koji govore o negativnim posljedicama izražavanja mišljenja koje nije u skladu s mišljenjem profesora (npr. dobivanje jedinice, opomene, ukora i slično), dok su manjim dijelom ispitanici negativne posljedice vezali uz vršnjake, navodeći pritom ismijavanje i prijeke poglede vršnjaka.

Treća tema: Rad Vijeća učenika

Pitanjem rada Vijeća učenika bavilo se pitanje 10., a analiza odgovora u ovoj temi objašnjava dobar i slab utjecaj Vijeća učenika te nedovoljnu upoznatost svih učenika u školi s radom Vijeća učenika. *Dobar utjecaj Vijeća učenika.* Odgovori djece i mladih pokazuju da smatraju korisnim Vijeće učenika kao predstavničko tijelo jer su na taj način uključeni u pojedine odluke te mogu utjecati na njih.

Slab utjecaj Vijeća učenika - Značajan dio odgovara djece i mladih odnosi se na slab utjecaj Vijeća učenika. Jedan dio ispitanika to potkrepljuje svojim stavovima da je Vijeće učenika samo formalna struktura u školi jer oni ne mogu odlučiti o nekom pitanju, već mogu samo dati svoje prijedloge. Dio ispitanika smatra Vijeće beskorisnim jer se sastaje oko nevažnih stvari te raspravlja o školskim akcijama, priredbama, izletima..., umjesto o pravim problemima i teškoćama koje imaju učenici u toj školi. Manji dio ispitanika slab utjecaj Vijeća pripisuje nedovoljno motiviranim i pasivnim članovima Vijeća.

Nepoznavanje rada Vijeća učenika - Odgovori djece i mladih upućuju da učenici o radu Vijeća učenika ne primaju dovoljno informacija ni od profesora niti od samih članova Vijeća.

4.3. Prepreke prilikom sudjelovanja

Prepreke prilikom sudjelovanja ispitivane su dvama pitanjima. Pitanje 12. je otvorenog tipa te se odnosi na ono što može obeshrabriti djecu i mlade u izražavanju mišljenja, dok pitanje 13. traži od ispitanika da gradiraju ponuđene prepreke prema učestalosti.

Pitanje 12.

Analizom odgovora na ovom pitanju izdvojile su se tri glavne teme za interpretaciju, s obzirom na postavljeni cilj projekta koji se odnosi na identifikaciju prepreka dječjem sudjelovanju.

Prva tema: Mišljenje (stav) okoline

Ova tema objašnjava utjecaj mišljenja okoline (vršnjaka, odgojno-obrazovnih djelatnika i roditelja) na dječje sudjelovanje.

Mišljenje vršnjaka - Djeca i mladi kao prepreku u izražavanju mišljenja navode vršnjačko nepovjerenje te strah od negativnih reakcija vršnjaka (izrugivanje, podrugljivi komentari, smijeh).

Mišljenje profesora i ostalih odgojno-obrazovnih djelatnika - U svojim odgovorima djeca i mladi navode da ih nezainteresiranost, bahatost, strogoća i ljutnja profesora mogu obeshrabriti u izražavanju svoga mišljenja. Isto tako ispitanici navode da im prepreku sudjelovanju predstavlja i neuvažavanje njihovog mišljenja od strane profesora, kao i nametanje mišljenja.

Mišljenje roditelja - Strah od reakcije roditelja na izražavanje mišljenja djeteta u školi zastupljen je u vrlo malenom broju odgovora djece i mladih.

Druga tema: Posljedice izražavanja mišljenja

Ova tema govori o negativnim posljedicama izražavanja mišljenja te strahu, nepovjerenju i neuspjehu kao preprekama izražavanju mišljenja u školi.

Negativne posljedice - Odgovori djece i mladih pokazuju da će se djeca suzdržati od izražavanja mišljenja u školi zbog negativnih posljedica koje su doživjela u prijašnjim pokušajima (loša ocjena, uvreda, poniženje, hladno ponašanje, „bezdušnost“, opomena, ukor), a koje vezuju uz profesore.

Strah, nepovjerenje i neuspjeh - Odgovori djece i mladih pokazuju da ih u izražavanju mišljenja i sudjelovanju može obeshrabriti strah od javnog sramoćenja, strah od posljedica, strah od izoliranosti kao i strah da je njihovo mišljenje pogrešno. Također ih obeshrabruje nepovjerenje okoline, ali i brojni neuspjeli pokušaji da nešto promijene, odnosno njihovo uvjerenje da se ništa neće promijeniti.

Treća tema: Osobne karakteristike pojedinca

Osobine pojedinca - Ova tema objašnjava da djeca i mladi prepreke sudjelovanju i izražavanju mišljenja vide i u sebi samima, točnije u karakteristikama pojedinaca. Analiza odgovora pokazuje da su ispitanici uvidjeli da su sramežljivost, bojažljivost i nesigurnost osobine koje negativno utječu na izražavanje mišljenja. Također, djeca i mladi prepoznali su i slabu motiviranost, nisko samopouzdanje i nedovoljnu informiranost i poznavanje dječjih prava kao jednu od prepreka sudjelovanju.

Pitanje 13.

Tablica 11. Najčešće prepreke sudjelovanja učenika u školi

PREPREKE	Zagrebačka županija		Vukovarsko-srijemska žup.		Šibensko-kninska žup.		Primorsko-goranska žup.		UKUPNO	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
strah od negativnih posljedica izražavanja mišljenja	90	31,9	23	31,9	45	30	134	24,6	192	29,9
stav da učenici s boljim školskim uspjehom mogu više utjecati na odluke	46	16,3	13	18,1	18	12	31	22,5	108	16,8
predrasude prema pripadnicima određene skupine (npr. vjerske, nacionalne, djeca s teškoćama u razvoju)	27	9,6	6	8,3	14	9,3	11	8	58	9
stav da učenici s boljim socioekonomskim statusom roditelja mogu više utjecati na odluke	24	8,5	6	8,3	29	19,3	14	10,1	73	11,4
stav da učenici s problemima u ponašanju ne bi trebali sudjelovati u donošenju odluka	36	12,8	10	13,9	17	11,3	19	13,8	82	12,8
stav da mlađa djeca nisu dovoljno zrela za sudjelovanje u donošenju odluka	53	18,8	14	19,5	23	15,3	26	18,8	116	18,1
nešto drugo	6	2,1	0	0	4	2,8	3	2,2	13	2

Rezultati pokazuju da su svi ispitanici izdvojili podjednaku vrstu prepreka kao najučestaliju. Najčešća prepreka sudjelovanju djece u školi je strah od negativnih posljedica (29,9%) koju su prepoznali svi ispitanici. Druga i treća prepreka odnose se na stavove prema djeci i mladima s obzirom na njihovu dob, odnosno na školski uspjeh. Tako 18,1% ispitanika smatra kako je stav da mlađa djeca nisu dovoljno zrela za sudjelovanje u donošenju odluka druga najčešća prepreka sudjelovanju, dok njih 16,8% smatra da je to stav okoline da učenici s boljim školskim uspjehom mogu više utjecati na odluke. Od ponuđenih prepreka ispitanici su najrjeđima smatrali postojanje predrasuda prema pripadnicima određene manjinske skupine (9%), kao i stav da učenici s boljim socioekonomskim statusom roditelja mogu više utjecati na odluke (12,8%).

4.4. Pomoć: Prijedlozi za pomoć u prevladavanju prepreka

Pomoć, odnosno prijedlozi djece i mladih što bi im moglo pomoći u prevladavanju prepreka dječjem sudjelovanju ispitivane su dvama pitanjima. Pitanje 14. otvorenog je tipa te traži odgovor što bi moglo pomoći djeci i mladima u prevladavanju prepreka, dok pitanje 15. traži od ispitanika da gradiraju ponuđene načine prevladavanja prepreka prema učinkovitosti.

Pitanje 14.

Analizom odgovora na ovom pitanju izdvojile su se tri glavne teme za interpretaciju s obzirom na postavljeni cilj projekta koji se odnosi na identifikaciju mehanizama pomoći za prevladavanje prepreka dječjem sudjelovanju.

Prva tema: Podrška okoline

Ova tema odnosi se na utjecaj podrške profesora i ostalih odgojno-obrazovnih djelatnika škole, podršku roditelja i vršnjaka kao i na podršku sustava i društva u cjelini, te na utjecaj nagrađivanja i edukacije.

Podrška profesora i ostalih odgojno-obrazovnih djelatnika škole - Podrška, kao ključni mehanizam pomoći, prema odgovorima djece i mladih može se podijeliti na tri razine (škola, kuća, društvo). Podrška iz školskog okruženja koja bi djeci i mladima pomogla u prevladavanju prepreka odnosi se na više razgovora i zajedničkih radionica s profesorima, kao i na ponašanja profesora i ostalih odgojno-obrazovnih djelatnika prema učenicima (susretljivost, pravednost).

Podrška vršnjaka - Podrška vršnjaka također je procijenjena kao mehanizam pomoći, no u manjoj mjeri nego podrška profesora. Djeca i mladi lakše će prevladati prepreke uz podršku prijatelja.

Podrška roditelja - Odgovori djece i mladih pokazuju da im u prevladavanju prepreka sudjelovanju u školi može pomoći i razgovor s roditeljima, iako su roditelji, kao i društvo u cjelini, najmanje zastupljeni u odgovorima.

Podrška sustava i društva u cjelini - Odgovori djece i mladih pokazuju da, kao pomoć u prevladavanju prepreka, ispitanici vide i sustav obrazovanja, odnosno društvo u cjelini. Navode da su napredniji sustav obrazovanja te promjena društvene svijesti mehanizmi koji mogu pomoći u prevladavanju prepreka. Također, odgovori pokazuju da djeca i mladi imaju želju i potrebu o važnim problemima razgovarati i s „višim rangom ljudi“ jer oni, prema odgovorima ispitanika,

imaju više utjecaja i mogu potaknuti promjene u nekom području. Općenito, odgovori djece i mladih poručuju da se odrasli trebaju „uozbiljiti“, bolje informirati o dječjim pravima i početi prihvaćati njihova mišljenja.

Nagrađivanje - Odgovori djece i mladih pokazuju da bi im nagrade poput svojevrsnih poticaja mogle pomoći u prevladavanju prepreka sudjelovanju (npr. nagrađivanje ocjenom - peticom).

Edukacije - Edukacije, kao i nagrađivanje, prepoznati su kao najslabiji mehanizmi pomoći za prevladavanje prepreka. Djeca i mladi navode da bi im pomogle edukacije o različitim temama kao i sudjelovanje u nekim organizacijama, udrugama ili mrežama koje se bave pravima djece (poput Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu). Isto tako, djeca i mladi su, kao jedan od mehanizama pomoći, prepoznali i bolju informiranost profesora o dječjim pravima i dječjem sudjelovanju

Druga tema: Veća uključenost i uvažavanje mišljenja učenika

Ova tema upućuje na potrebu veće uključenosti učenika u donošenju odluka, uvažavanja njihovog mišljenja i više mogućnosti sudjelovanja za sve učenike, kao prepoznate mehanizme pomoći.

Veća uključenost učenika u donošenje odluka i uvažavanje mišljenja učenika - Odgovori djece i mladih potvrđuju da bi im pomoglo da u školi postoji više situacija i prilika da izraze svoje mišljenje i pokažu da i oni to mogu. Kao mehanizam pomoći vide i promjenu stavova i ponašanja profesora, pri čemu navode da bi im pomoglo da ih profesori češće pitaju za mišljenje i da više uvažavaju njihovo mišljenje.

Više mogućnosti za sudjelovanje svih učenika - Odgovori djece i mladih pokazuju da bi im pomoglo da se prema svim učenicima jednako postupa, odnosno da u donošenju odluka sudjeluju i mlađi učenici, i oni s lošijim prosjekom ocjena, i oni okarakterizirani kao „problematični“. Jednakost bez obzira na dob, školski uspjeh, teškoće ili probleme koje učenik ima jedan je od mehanizama pomoći.

Treća tema: Osobne karakteristike pojedinca

Ova tema odnosi se na osobine pojedinca te osjećaj nemoći i ravnodušnosti prema promjeni na koji je potrebno utjecati kako bi se djeci i mladima pomoglo u prevladavanju prepreka.

Osobine pojedinca - Djeca i mladi u odgovorima navode upornost, sigurnost u ono što se go-

vori, rad na sebi, samopouzdanje, vjeru u sebe, hrabrost i vlastiti angaŹman u prouĉavanju odreĊenih tema i pitanja, kao osobne mehanizme pomoći svakog uĉenika.

Nemoć i ravnodušnost prema promjeni - Iako je ĉestica traŹila prepoznavanje mogućih mehanizama pomoći, odgovori manjeg dijela ispitanika raspršili su se prema iskazivanju vlastite nemoći i prihvaćanju da se postojeća situacija ne moŹe promijeniti, kao i da njima ništa ne moŹe pomoći u prevladavanju prepreka.

Pitanje 15.

Tablica 12. Prijedlozi za prevladavanje prepreka sudjelovanja

POMOĆ	Zagrebaĉka Źupanija		Vukovarsko-srijemska Źup.		Šibensko-kninska Źup.		Primorsko-goranska Źup.		UKUPNO	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
više situacija u kojima bi uĉenici mogli izraziti svoje mišljenje	57	20,2	17	23,6	23	15,3	27	19,6	124	19,3
poticaj od profesora i stručnih suradnika škole	43	15,2	14	19,4	36	24,0	27	19,6	120	18,7
prihvaćanje mišljenja od profesora i stručnih suradnika škole	46	16,3	9	12,5	29	19,3	19	13,8	103	16
bolja informiranost profesora i stručnih suradnika škole o pravu uĉenika na sudjelovanje u donošenju odluka	25	8,9	4	5,6	16	10,7	10	7,2	55	8,6
bolja informiranost uĉenika o njihovom pravu na sudjelovanje u donošenju odluka	24	8,5	4	5,6	10	6,7	10	7,2	48	7,5
podrška vršnjaka	35	12,4	13	18,1	20	13,3	26	18,8	94	14,6
bolje povezivanje uĉenika u predstavniĉka tijela (npr. Vijeće uĉenika i sl.)	27	9,6	3	4,2	3	2	8	5,8	41	6,4
upornost uĉenika u ostvarivanju prava na sudjelovanje	25	8,9	8	11,1	13	8,7	11	8	57	8,9

Kao najuĉinkovitije mehanizme pomoći, ispitanici su prepoznali omogućavanje više situacija u kojima bi djeca i mladi mogli izraziti svoje mišljenje, kao i poticajno okruŹenje, uz pretpostavku da će se njihovo izreĉeno mišljenje i uvaŹiti. Sva tri mehanizma pomoći ujednaĉeno su ocijenjena od ispitanika pa tako njih 19,3% smatra da bi za prevladavanje prepre-

ka sudjelovanju pomoglo da se učenicima ponudi više situacija u kojima bi mogli izraziti svoje mišljenje, 18,7% kao pomoć vidi poticaj od strane profesora i stručnih suradnika škole, dok 16% ispitanika smatra da bi prepreke sudjelovanju mogli prevladati kada bi profesori i stručni suradnici uvažavali njihovo mišljenje. Kao najslabiju pomoć u prevladavanju prepreka ispitanici su naveli mogućnost boljeg organiziranja učenika u predstavničkim tijelima (6,4%) te bolju informiranost učenika o njihovom pravu na sudjelovanje u donošenju odluka (7,5%).

5

zaključak

ipreporuke

Rezultati provedenog vršnjačkog istraživanja o ostvarivanju prava djeteta na sudjelovanje u školi, u kojem je sudjelovalo 214 djece i mladih (ispitanika) i osmero istraživača, upućuju na zaključak kako većina ispitanika dosadašnje **iskustvo** sudjelovanja procjenjuje dobrim te da je ono vezano uz profesore i stručnu službu škole. U školi ih uglavnom potiču na izražavanje mišljenja. No, njihovo sudjelovanje u donošenju odluka u školi uglavnom ne rezultira promjenama. Većina ispitanika pri tome smatra kako školsko okruženje nije ni kreirano na način da nudi priliku djeci i mladima da potaknu promjene u školi. Za nešto manje od polovice ispitanika djece i mladih izražavanje mišljenja u školskom okruženju vezano je za pozitivne ishode. Ostatak izvještava o negativnim posljedicama ili kombinaciji pozitivnih i negativnih posljedica. Među negativnim posljedicama, osobito su zabrinjavajuće one koje predstavljaju otvorenu i posve neprihvatljivu demonstraciju moći profesora u odnosu na učenike. Ovakve reakcije odraslih u odnosu na djecu svakako djeluju obeshrabrujuće iz pozicije djeteta koje je informirano o pravu na izražavanje mišljenja o stvarima koje se na njega odnose, a doživljava negativne reakcije u nastojanju da to pravo ostvari.

Stavovi sudionika istraživanja prema ostvarivanju prava djece na izražavanje mišljenja u školi upućuju na to da više od polovice ispitanika misli kako u svakoj situaciji treba izraziti svoje mišljenje. Sudjelovanje smatraju pozitivnim jer djeca i mladi gledaju na svijet „drugim očima“. Svjesni su da njihovo mišljenje ne može uvijek biti uvaženo, ali doživljavaju pozitivnim i pružanje prilike da izraze ono što misle. Smatraju da se u školskom okruženju njihovo mišljenje nedovoljno uvažava. Osjećaju se neravnopravnim dionicima u procesu donošenja odluka koje ih se tiču, a pravo na dječje sudjelovanje doživljavaju kao formalnost, odnosno kao pravo koje se u praksi ne poštuje.

Među **preprekama** dječjem sudjelovanju u školi djeca su izdvojila: utjecaj okoline (vršnjaka, odgojno-obrazovnih djelatnika i roditelja), iskustvo prijašnjih negativnih posljedica izražavanja mišljenja u školi, nepovjerenje okoline te neuspjele pokušaje da nešto promijene. Prepreku sudjelovanju i izražavanju mišljenja vide i u sebi samima, navodeći kako ih sramežljivost, bojažljivost i nesigurnost sputavaju u slobodnom izražavanju mišljenja. Slabu motivaciju, nisko samopouzdanje i nedovoljno poznavanje dječjih prava također doživljavaju kao prepreke sudjelovanju. Rezultati pokazuju da su svi ispitanici izdvojili podjednaku vrstu prepreka kao najučestaliju. Među prve tri izdvojili su strah od negativnih posljedica, stav da

mlađa djeca nisu dovoljno zrela za sudjelovanje u donošenju odluka te stav da učenici s boljim školskim uspjehom mogu više utjecati na odluke.

Prijedlozi ispitane djece i mladih o tome što bi im moglo **pomoći u prevladavanju prepreka**, upućuju na uvjete i pretpostavke u kojima bi se sudjelovanje djece u školama moglo ostvarivati na djeci smislen način, koji će se temeljiti na međusobnom poštovanju i uvažavanju djece i odraslih. Kao osnovne uvjete za ostvarivanje prava na sudjelovanje „na strani odraslih“, djeca i mladi navode važnost podrške i poticaja sudjelovanju koje očekuju od odraslih (profesora, stručnih djelatnika škole, roditelja, obrazovnog sustava, donositelja odluka i društva u cjelini), uvažavanje djece i mladih i njihovog mišljenja te bolju upućenost odraslih u postojanje prava djeteta na sudjelovanje. „Na strani djece“, kao preduvjete za ostvarivanje prava na sudjelovanje, djeca su istaknula važnost podrške vršnjaka, potrebu ustrajnosti učenika u ostvarivanju prava na sudjelovanje, važnost informiranja učenika o njihovom pravu na sudjelovanje te potrebu boljeg organiziranja učenika u predstavničkim tijelima. Važan preduvjet za sudjelovanje je, prema mišljenju djece i mladih, postojanje što više situacija u školi u kojima bi djeca i mladi bili u prilici ostvarivati to svoje pravo.

Edukacija, osnaživanje i podrška odraslima i djeci procesi su koji bi, prema našem mišljenju, trebali teći paralelno. Neizostavan dio tih procesa je razvijanje svijesti i kod odraslih i kod djece o tome da u rješavanju problema koji se tiču djece dijalog između djece i odraslih ima niz prednosti u odnosu na pristup koji ne uključuje djecu. Sama spoznaja o tome da je određeno pravo djeci zajamčeno zakonima i međunarodnim ugovorima nije jamstvo njegovog provođenja u praksi na način koji će biti u interesu djeteta. Odgovornost za stvaranje uvjeta za sudjelovanje djece je na odraslima. Uz spremnost odraslih da potaknu djecu na sudjelovanje, zatim posjedovanje komunikacijskih vještina i poznavanje osobitosti dječjeg razvoja, izuzetno je važno osigurati im potrebnu podršku u radu kroz mogućnost konzultacija i superviziju. U ostvarivanju prava na sudjelovanje, djecu je važno informirati, osnažiti i podržati. Vjerujemo kako je jedan od načina njihovog osnaživanja razvoj komunikacijskih vještina i vještina samozastupanja, koje bi trebale naći mjesto i u školskim programima i u dodatnim izvannastavnim aktivnostima.

P r i l o g

Upitnik o dječjem sudjelovanju

Prije ispunjavanja upitnika, molimo da osobi koja provodi istraživanje predaš obrazac suglasnosti za sudjelovanje u ovom istraživanju!

Informacija o istraživanju:

Ovo je istraživanje kojim se nastoji saznati kako djeca iz pet europskih zemalja doživljavaju svoje **pravo na sudjelovanje u procesima donošenja odluka o pitanjima koja ih se tiču**. Provođe ga članovi Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu, u suradnji s organizacijom Child-to-Child Trust, uz financijsku podršku EU-a. Tvoje sudjelovanje je dobrovoljno i anonimno. Molimo da pročitaš pitanja i na njih iskreno odgovoriš. Važno je da odgovoriš na sva postavljena pitanja. Ukoliko ti nešto nije jasno, slobodno pitaj.

1. Kakva su tvoja dosadašnja iskustva sudjelovanja (u donošenju odluka) u školi?

- a) dobra
- b) loša
- c) drugo:

---

2. Koje osobe u školi su najviše vezane za to iskustvo?

- a) profesori
- b) stručna služba
- d) drugi:

---

3. Uvažava li se tvoje mišljenje u školi?

- a) rijetko
- b) ponekad
- c) često

4. Potiču li vas u školi na izražavanje vašeg mišljenja?

- a) da (tko?) _____
- b) ne
- c) drugo:

_____

5. Kakve su posljedice izražavanja vašeg mišljenja?

- a) pozitivne: _____
- b) negativne: _____
- c) drugo:

_____

6. Misliš li da u svakoj situaciji treba izraziti svoje mišljenje?

- a) da
- b) ne
- c) ovisno o situaciji (molim te da pojasniš) _____

_____

7. Što misliš o pravu djeteta na sudjelovanje u školi izražavanjem mišljenja?

_____

8. Imaš li mogućnost u školi izraziti svoje mišljenje?

- a) da
- b) ne

9. Je li mogućnost sudjelovanja djece u donošenju odluka u tvojoj školi rezultirala nekim promjenama?

- a) da (kojima?) _____

_____

- b) ne

10. Što misliš o radu Vijeća učenika tvoje škole?

---

11. Imaš li priliku potaknuti neke promjene u svojoj školi?

a) da (koje?)

---

b) ne

12. Što sve može obeshrabriti djecu u izražavanju mišljenja u školi?

---

13. Među navedenim preprekama sudjelovanju djece u školi, zaokruži TRI koje smatraš najčešćim:

- a) strah od negativnih posljedica izražavanja mišljenja
- b) stav da učenici s boljim školskim uspjehom mogu više utjecati na odluke
- c) predrasude prema pripadnicima određene skupine (npr. vjerske, nacionalne, djeca s teškoćama u razvoju)
- d) stav da učenici s boljim socio-ekonomskim statusom roditelja mogu više utjecati na odluke
- e) stav da učenici s problemima u ponašanju ne bi trebali sudjelovati u donošenju odluka
- f) stav da mlađa djeca nisu dovoljno zrela za sudjelovanje u donošenju odluka
- g) nešto drugo (što?): _____

14. Što bi ti moglo pomoći u prevladavanju tih prepreka?

---

15. Među navedenim načinima prevladavanja prepreka, zaokruži TRI za koje misliš da bi ti najviše pomogli u njihovom prevladavanju:

- a) više situacija u kojima bi učenici mogli izraziti svoje mišljenje
- b) poticaj od strane profesora i stručnih suradnika škole
- c) uvažavanja mišljenja od strane profesora i stručnih suradnika škole
- d) bolja informiranost profesora i stručnih suradnika škole o pravu učenika na sudjelovanje u donošenju odluka
- e) bolja informiranost učenika o njihovom pravu na sudjelovanje u donošenju odluka
- f) podrška vršnjaka
- g) bolje povezivanje učenika u predstavnička tijela (npr. Vijeće učenika i sl.)
- h) upornost učenika u ostvarivanju prava na sudjelovanje

Hvala :))

Ako imaš dodatna pitanja, molimo te da ih postaviš osobama zaduženima za provođenje ovog istraživanja.